

**“ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ
СИЁСАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШ
СТРАТЕГИЯСИ: МАВЖУД
ВАЗИЯТ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ” МАВЗУСИДАГИ
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯСИ**

МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ

Тошкент – 2019

UO'K: 005
KBK: 65.290-2
Z 67

Ijtimoiy menejment: [Matn] o'quv qo'llanma / N.M.Ziyaviddinova,
Sh.N.Xayitov, Y.M.O'rinov. –T: “Tafakkur-Bo'stoni” nashriyoti
2019 yil. 216 b.

Масъул муҳаррир

Таҳрир ҳайъати

Жалилов А.Т.

*Ўзбекистон Республикаси Президенти
ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси
қошидаги Ёшлар муаммоларини ўрганиш ва
истиқболли кадрларни тайёрлаш институти
директори, сиёсий фанлар доктори, доцент*

Юнусов А.Б.

*Ёшлар муаммоларини ўрганиш ва
истиқболли кадрларни тайёрлаш институти
директори ўринбосари, социология фанари
номзоди*

Иргашева Г.А.

*Ёшлар муаммоларини ўрганиш ва
истиқболли кадрларни тайёрлаш инс-титуту
Методик таъминот бўлими бошлиғи*

Ўзбекистонда ёшлар билан ишлаш, уларнинг манфаатини ҳимоя қилиш ва ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, уларнинг сиёсий, ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш, сиёсий жараёнларга фаол жалб қилиш, ёшлар ўртасида тадбиркорликни ривожлантириш, ёшларга оид давлат сиёсатини амалга ошириш бугунги кундаги долзарб масалалар.

Ана шундай муҳимни муҳокама қилиш ва амалий тавсиялар ишлаб чиқиш мақсадида 2019 йилнинг 14-15 июнь кунлари **“Ёшларга оид давлат сиёсатини амалга ошириш стратегияси: мавжуд вазият ва ривожлантириш истиқболлари”** мавзусида Халқаро конференция ўтказилди. Конференцияда ёшларга оид давлат сиёсатининг муҳим жиҳатларининг маҳмун-моҳияти, муоммаларни ўрганишдаги хорижий тажриба, шунингдек, ушбу йўналишдаги таклифлар юзасидан маърузалар тингланди. Мазкур тўпلامдан ушбу конференция маърузалари ўрин олган.

UO'K: 005

KBK: 65.290-2

ISBN - 978-9943-993-83-9

© Tafakkur Bo'stoni, нашриёти, 2019

©

йўлга қўйилмаган. Шундан келиб чиққан ҳолда, вилоят ҳокимлиги, ХТБ бошқармаси, соғлиқни сақлаш бошқармаси, Ёшлар Иттифоқи, маҳаллалар ва тегишли ташкилотлар ҳамкорлигида шаҳар, туман ҳамда қишлоқлар кесимида таълим муассасаларидаги умумий овқатланиш ва ичимлик суви муаммоси бўйича амалий ишларни бажариш;

3. Навоий шаҳридаги кўзи ожизлар мактабида таҳсил олаётган ўқувчи ёшлар учун “брайль алифбоси” усулида чоп этилган адабиётлар ва аудио китоблар сонини ошириш ҳамда махсус канцелярия маҳсулотлари етказиб бериш бўйича вилоят ёшлар иттифоқи ва тегишли ташкилотлар иштирокида зарур тадбирларни амалга ошириш;

4. Навоий вилоятидаги ОТМларда қозоқ, қорақалпоқ миллатига мансуб бўлган ёшлар учун таълим йўналишларида қўшимча гуруҳлар ташкил этиш, Навоий эркин иқтисодий зонасида ҳамда вилоят туризм соҳасида Европа ва шарқ тилларига ҳамда бу борада маҳаллий кадрларга бўлган эҳтиёж мавжудлигини инобатга олган ҳолда НавДПИ хорижий тиллар факультети немис, француз, корейс, хитой, араб тилларига ихтисослашган таълим йўналишларни ташкил этиш.

ЭТНИК ИДЕНТИФИКАЦИЯНИНГ ЁШЛАР ТАРБИЯСИДАГИ ЎРНИ

Р.Э.Шукуров

*Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги
Давлат бошқаруви академияси қошидаги
Ёшлар муаммоларини ўрганиш ва истиқболли
кадрлар тайёрлаш институти таянч докторанти*

Бугунги кунда этник идентификацияни шакллантириш муаммоси замонавий педагогика ва психология фанларининг долзарб масалаларидан бири ҳисобланади. Мазкур тушунча илмий асосда ўрганила бошлаши ва психология фанида ўз ўрнига эга бўлиши кўп йиллик тарихни ўз ичига камраб олган. Бугунги кунга келиб этник идентификацияга психологик феноменлардан бири сифатида қаралмоқда.

Шунингдек, ҳозирги вақтда замонавий илм-фан тараққиётида этник идентификация муаммолари етарли даражада чуқур ўрганилган. Шунга қарамай, бу бо-радаги тадқиқотлар бир қатор долзарб вазифаларни ўз олдига мақсад қилиб қўйган бўлиб, ушбу муаммоларни ҳал этиш вазифаси мазкур феномен билан шуғулланувчи тадқиқотчилар зиммасида турибди.

Шунинг учун ҳам бугунги кунда этник идентификацияни ўрганиш, уни шакллантириш йўллари ривожлантириш алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Кўплаб илмий адабиётларда тадқиқотчи олимлар этник идентификациянинг классик ҳар хил таърифларини келтириб ўтадилар.

Т.Стефаненко ўзининг “Этнопсихология” китобида бу феноменга қуйидагича таъриф беради. Этник идентификация – шахс ижтимоий идентификациясининг ажралмас қисми бўлиб, маълум бир этник жамоага мансублигини ан-глатадиган психологик категориялардан бири ҳисобланади.

Шунингдек, у этник идентификациянинг тузилишини иккита асосий компонентга ажратади.

1. Когнитив (ўзини гуруҳ аъзоси сифатида англаш).

2. Аффектив (гуруҳга муносиблик ҳиссини тушуниш).⁹³

Л.М.Дробижеванинг «Этнопсихология» китобида эса бунга қўшимча равишда хулқ-атвор компоненти мавжудли-ги ҳам таъкидланади. Мазкур ҳолатда этник идентифика-циянинг хулқ-атвор компонентлари “турли хил этник вазият-ларда ҳаракатлар ва муносабатлар тизимини яратиш”, ўзи-ни этник гуруҳ аъзоси сифатида намоён қилиш тушунилади.

Этник идентификация компонентларининг асосий таркибий қисмларини ўрганадиган бўлсак, биз биринчи навбатда унинг когнитив компонентларини ёритиб ўтишимиз мақсадга мувофиқ бўлади.

Когнитив компонент ўз таркибида гуруҳ концепциялари, этник ориентация ва бошқа кўплаб таркибий элементларни ўз ичига қамраб олади. Т.Стефаненконинг таъкидлашича, этник идентификациянинг когнитив компоненти қуйидаги кўринишларда намоён бўлади:

⁹³ Стефаненко Т. Этнопсихология. - М.: Институт психологии РАН, 1999. -190-

1. Этник хабардорлик (аждодларини, ўз келиб чиқиши ва тарихини билиш)

2. Этник ўз-ўзини англаш.

Этник идентификациянинг когнитив компонентлари этник хусусиятларга оид маълумотларни шакллантириш қобилиятига эга ҳисобланади.

Шахсининг ўз этник гуруҳига муносабатини акс эттирувчи этник идентификациянинг аффектив компонентлари этник урф-одатларда намоён бўлади. Агар гуруҳдаги ижобий урф-одатлар жамоа аъзоларига мамнуният бахш этсагина, улар шу гуруҳга муносиб бўлишга ҳаракат қиладилар. Аксинча, этник гуруҳда салбий урф-одатлар шаклланган бўлса, шахс мазкур гуруҳга муносиб бўлишни хоҳламайди, камситилиш ҳиссини бошидан кечиради ва унда бошқа гуруҳларни афзал кўриш туйғулари юзага келади.⁹⁴

Этник идентификациянинг таснифига эътибор **қаратадиган** бўлсак, уни қуйидаги турларга ажратиш мумкин:

1. **Моноэтник идентификация** оилада бир хил этник гуруҳга мансуб бўлган ота-оналарнинг фарзандларида шаклланади. Аксарият одамлар моноэтник идентиклиikka мансуб бўладилар.

2. **Ўзгарган этник идентификация** – кўп миллатли жамият аъзоси бўлган шахсларда юзага келиши мумкин.

3. **Биоэтник идентификация** - бу хусусиятни ўзида мужассам этган шахслар ўзларини икки хил этник гуруҳ билан идентификация қилади ва икки хил маданият компонентларига эга бўладилар.

4. **Маргинал идентификация** – идентификациянинг бу тури ҳеч қайси маданиятни ўзида мужассам этмаган, ҳеч қайси меъёр ва қадриятларни мустаҳкам ўзлаштирмаган кишиларда намоён бўлади.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, ёшларда турли кўринишдаги этник идентификациянинг намоён бўлиши уларнинг ҳаётга, жамиятга бўлган муносабатларида, ижтимоий қадриятларида, дунёқарашларида, ватанпарварлик, мардлик, бағрикенглик каби шахсий фазилатларининг

⁹⁴ Крысько В.Г. Этническая психология: Учебное пособие для студ. высш. учеб. зав. – М.: Изд. центр «Академия», 2002

шаклланишида муҳим аҳамият касб этади. Этник идентификация шахснинг хулқ-атвorigа кучли таъсир кўрсатувчи ва шахснинг жамиятдаги ўрнини белгилашига ёрдам берувчи энг муҳим омиллардан бўлиб ҳисобланади. Шахс ўзининг этник келиб чиқиши ва қадриятларини англай олсагина, ватанига садоқатли ва салоҳиятли кадр бўлиб етишади. Бас, шундай экан, шахсий, касбий ва бошқа идентификация турлари билан бир қаторда ёшларнинг этник идентификация хусусиятларини ўрганишга қаратилган психологик тадқиқотлар, илмий изланишлар, юртимиз равнақи учун қайғурадиган, онгли ва фидойи ёшларни тарбиялашга улкан ҳисса қўшиши мумкин.

ЁШЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ ЖАМИЯТ БАРҚАРОРЛИГИНИНГ МУҲИМ МЕЗОНИ

А.И.Саитқосимов

*Жиззах вилоят “Истиқбол” Минтақавий тадқиқот
маркази директори, сиёсий фанлар номзоди,
СамДУ мутақил изланувчиси*

Мустақиллик даврида мамлакатимизда жамиятнинг турли соҳаларида олиб борилаётган ислохотлар жараёнида ёшлар манфаатларини ифода этишга қаратилган ижтимоий жараёнларнинг шаклланиши, жамиятнинг ўзак ижтимоий қатлами сифатида уларнинг ижтимоий ва иқтисодий шарт-шароитлари таъминланиб, жамиятнинг барқарор асосда тараққий этиб бориши учун хизмат қилмоқда. Ёшлар эркинлиги ва ҳуқуқларини таъминлаш, баркамол авлодни шакллантириш, ҳар бир ёшга ўзига муносиб равишдаги турмуш даражаси билан таъминлаш каби умуминсоний қадриятлар вужудга келмоқда.

Ҳозирги даврда ёшлар шиддат билан тезлашиб бораётган глобал ижтимоий-сиёсий ўзгаришлар таъсирига учрамоқда. Улар бу каби жараёнда ўзлари муносабатларга киришадиган турли ижтимоий-сиёсий янгиликлар ва ўзгаришлар натижасида пайдо бўлаётган муаммоларга дуч

Н.А.Аббосхонова. Ёшлар миграцияси жараён-ларининг ижтимоий масалалари	139
И.И.Махмудов. Бошқарув компетенциялари раҳбар профессионализмини ифодалаш бирлиги сифатида	144
Д.З.Эрназаров. Ёшларнинг инновацион тафаккурини шакллантиришда фуқаролик жамияти институтларининг иштирокини кучайтириш	151
Ш.Яхшибоев. Ўзбекистонда миллий тараққиётнинг янги босқичида ёшлар фаоллигини ошириш	156
Г.О.Саъдиева. Ўзбекистон Республикасида Ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишнинг асосий йўналишлари	161
А.Х.Холмахматов. Ўзбекистонда Ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишнинг объект-субъект муносабатларига кўра асосий йўналиш-лари	168
М.Т.Тожибоева, З.Р.Исақова Ёшларга оид дав-лат сиёсати: Фалсафий-ирфоний таҳлил ва талқин	175
Х.Х.Рахмонов Ўзбекистон Ёшлар иттифоқиНавоий кенгаши фаолияти: Ютуқ ва муаммолар	182
Р.Э.Шукуров. Этник идентификациянинг ёшлартарбиясидаги ўрни	189
А.И.Саримсоқов. Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш жамият барқарорлигининг муҳим мезони	192
Д.Э.Пирматова. Ёшларнинг бўш вақтини ташкил этишда маданий муассасаларнинг ўрни	198
У.Ф.Сабирова. Инновацион жамиятда ёшларнинг социал ривожланишига ноаниқлик хусусиятларининг таъсири	202
Ч.Мирхолиқова. Ўқувчиларда китобхонлик ма-даниятини шакллантириш ёшларга оид давлат сиёсатининг устувор вазифаси сифатида	209
Ж.Ж.Эргашев. Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатини амалга ошириш соҳасида ёш раҳбар ходимлар бошқарув фаолиятини баҳолашнинг ўзига хос хусусиятлари	214